

Ursprungsmärkning på frukt och grönsaker

Projektsammandrag

1. Inledning

Livsmedelsbutikerna i Jakobstadsregionen granskas regelbundet av hälsoinspektionen. Under en normal inspektion fokuseras det vanligen inte på frukternas och grönsakernas ursprungsmärkning. Genom detta projekt har hälsoinspektionen gjort en kartläggning över märkningen av frukt och grönsaker i nejdens butiker. Projektet fick sin start efter inkomna klagomål av privatpersoner gällande bristfälliga och felaktiga märkningar av ursprungslandet på frukt och grönsaker. Personalen i livsmedelsbutikerna hade blivit uppmärksammade på problemet av personerna som klagade, men problemet kvarstod. Hälsoinspektionen fick handledning av Niina Matilainen på Evira om hur projektet kan genomföras. Även Ulla Smeds-Raven på Ely-centralen har kontaktats angående projektet.

2. Krav på ursprungsmärkningen

Enligt Livsmedelslagen (23/2006) 9 § får man inte ge vilseledande information om livsmedel. I samband med försäljning av frukter och grönsaker får konsumenterna således inte ges vilseledande information om produkternas ursprung. Vid försäljning av frukt och grönsaker i lösvikt skall det på en skylt anges ursprungslandet (märkningen skall tydligt ange t.ex. "Finland" eller "finländsk"). Det räcker inte med t.ex. landets flagga, olika symboler eller ”utländskt”.

3. Inspektioner

Hälsoinspektionen beslöt i maj 2014 att genomföra tillsynsprojektet. Tillsynsprojektet genomfördes under sommaren och hösten 2014. Projektet inleddes med att kontakta Evira och Ely-centralen, samla information och att läsa in sig på ämnet.

Innan inspektionerna genomfördes uppgjordes en projektplan. I projektplanen beskrevs hur projektet kommer att genomföras samt vilka livsmedelsbutiker som kommer att inspekteras. En checklista utarbetades att användas som hjälp vid inspektionerna. Inspektionerna genomfördes oanmälda.

Vid inspektionerna granskades märkningen av ursprungsland för fem frukter och grönsaker, som såldes i lösvikt. Som föremål för granskningen valdes apelsiner, äpplen, meloner, tomater (utländska) och vindruvor. Ansvarspersonen för frukt- och grönsaksavdelningen var med ifall de var på plats i butiken vid inspektionstillfället. I annat fall var någon annan person från livsmedelsbutikkens personal med vid inspektionen. Kontrollen utfördes genom att jämföra ursprungslandet nämnt på forsedlarna med skylten där priset anges. Då produkterna såldes i samma lådor de levererats i kunde man även jämföra ursprungslandet nämnt på lådan med ursprungslandet skrivet på skylten. I Jakobstad granskades större marketar från olika kedjor. I de övriga kommunerna (Pedersöre, Nykarleby och Larsmo) granskades mindre butiker, som nödvändigtvis inte hör till någon kedja. På detta sätt kunde även eventuella skillnader mellan butiker tillhörande kedjor och mindre butiker skönjas. Efter varje inspektion skrevs en rapport som skickades till livsmedelsbutiken.

4. Resultat

Totalt blev elva livsmedelsbutiker granskade, fem stycken större marketar och sex stycken mindre butiker. Alla granskade butiker hade äpplen i sortimentet. De butiker som hade apelsiner, meloner och vindruvor till försäljning i lösvikt hade endast få sorter i sortimentet. Endast en butik hade vindruvor till försäljning i lösvikt, medan endast två butiker hade utländska tomater i sortimentet. I tabell 1 nedan finns en sammanställning över alla de inspekterade produkterna. De granskade produkterna var totalt 84 stycken, varav 29 stycken var felaktigt eller bristfälligt märkta. Detta innebär att ca 35 % av alla granskade produkter var felaktigt eller bristfälligt märkta. Av apelsinerna var 20 % felmärkta, av äpplena var ca 33 % felmärkta, av melonerna var ca 43 % felmärkta samt av tomaterna var 50 % felmärkta. Av alla granskade produktkategorier var det endast vindruvorna som var korrekt märkta. Här bör dock noteras att endast en butik sålde vindruvor (1 sort). Av alla de granskade butikerna (11 stycken) var det endast tre butiker (27 %) som hade all märkning av ursprungslandet helt korrekt.

Produkt	Produkter till salu (st.)	Andel felmärkta (st.)	Andel felmärkta (%)
Tomater	2	1	50
Melon	23	10	43
Äpplen	48	16	33
Apelsiner	10	2	20
Vindruvor	1	0	0

Tabell 1 Produkter till försäljning vid alla de inspekterade livsmedelsbutikerna

Några iakttagelser av vilseledande information om ursprunget på frukt och grönsaker var bl.a. att information om ursprungslandet helt saknades, att ursprungslandet på skylten inte stämde överens med forsedeln/försäljningslådan och att ursprungslandet inte framkom på forsedeln. Personalens tidsbrist angavs ofta som orsak till felmärkning.

Vid inspektionerna noterades även vid några butiker att olika sorters frukter och grönsaker ibland såldes i samma låda, vilket inte är tillåtet. I vissa fall hade olika produkter samma skylt, trots att de hade olika ursprungsland. Forsedlarna kunde i vissa fall innehålla felaktiga uppgifter eller inga uppgifter alls om ursprungsland. Exempel på detta är att man istället för ursprungsland endast skrivit ”utländsk” på forsedeln, eller att man använt felaktiga landsbeteckningar, vilket försvårar märkningen.

Alla granskade livsmedelsbutiker vars märkningar var felaktiga, uppmanades skriftligt att gå igenom sina märkningsrutiner och att genast eller inom en viss tid rätta till de felaktiga skyltarna.

5. Slutsats

Detta var första gången hälsoinspektionen utförde inspektioner med tyngdpunkt på ursprungsmärkningen av frukter och grönsaker i livsmedelsbutiker. Genom denna kartläggning kan det konstateras att det fanns brister i ursprungsmärkningen av frukt och grönsaker i många livsmedelsbutiker i Jakobstadregionen. Korrekt märkning verkade inte prioriteras. Brister förekom både hos de mindre butikerna och de större marketarna, ingen större skillnad märktes mellan de olika typerna av butiker.

Bristerna som noterats vid projektinspektionerna kommer att följas upp i samband med de normala inspektionerna av livsmedelsbutikerna.